

ΘΕΜΑΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - 2000

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωστής Παλαμάς, **Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου**
(απόσπασμα από τον Προφητικό)

- Μες τις παινεμένες χώρες, Χώρα
παινεμένη, θα 'ρθει κι η ώρα,
και θα πέσεις, κι από σέν' απάνου η Φήμη*
το στερνό το σάλπισμά της θα σαλπίσει
5 σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση.
Πάει το ψήλος σου, το χτίσμα σου συντρίμι.
Θα 'ρθει κι η ώρα' εσένα ήταν ο δρόμος
σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση,
σαν το δρόμο του ήλιου· γέρνεις· όμως
10 το πρωί για σε δε θα γυρίσει.
- Και θα σβήσεις καθώς σβήνουνε λιβάδια
από μάισσες* φυτρωμένα με γητειές*
πιο αλαφρά του περασμού σου τα σημάδια
κι από τις δροσοσταλαματιές·
15 θα σε κλαίν' τα κλαυοπούλια στ' αχνά βράδια
και στα μνήματα οι κλωνόγυρτες ιτιές.
-
- Και θα φύγεις κι απ' το σάπιο το κορμί,
ω Ψυχή* παραδαρμένη από το κρίμα,
και δε θά 'βρει το κορμί μια σπιθαμή
20 μες στη γη για να την κάμει μνήμα,
κι άθαφτο θα μείνει το ψοφίμι,
να το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά,
κι ο Καιρός μέσα στους γύρους του τη μνήμη
κάποιου σκέλεθρου πανάθλιου θα βαστά.
- 25 Όσο να σε λυπηθεί
της αγάπης ο Θεός,
και να ξημερώσει μian αυγή,
και να σε καλέσει ο λυτρωμός,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!
- 30 Και θ' ακούσεις τη φωνή του λυτρωτή,
θα γδυθείς της αμαρτίας το ντύμα,
και ξανά κυβερνημένη κι αλαφρή,
θα σαλέψεις σαν τη χλόη, σαν το πουλί,
σαν τον κόρφο το γυναίκειο, σαν το κύμα,
35 και μην έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί
να κατρακυλήσεις πιο βαθιά

στον Κακού τη σκάλα,-
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
40 τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

Φήμη· θεότητα των Ελλήνων και των Ρωμαίων,
προσωποποίηση των διαδόσεων και αγγελιαφόρος
των νικών.

μάισσες· μάγισσες.

γητειά· μάγια.

Ψυχή· εννοεί της χώρας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Με δεδομένο ότι στο έργο του Παλαμά παρουσιάζεται ολόκληρος ο ελληνισμός από την αρχαιότητα ως την εποχή του, να βρείτε:

α) Σε ποια ιστορική περίοδο τοποθετεί ο ποιητής το σκηνικό του ποιήματος;

Μονάδες 8

β) Τι απασχολεί τον ποιητή-προφήτη σχετικά με τη χώρα του;

Μονάδες 7

2. Ποιες θεματικές ενότητες διακρίνονται στο ποίημα; Να δώσετε τίτλο σε καθεμιά.

Μονάδες 20

3. Να βρείτε στους πέντε (5) πρώτους στίχους του ποιήματος τέσσερα (4) διαφορετικά σχήματα λόγου. Τι επιτυγχάνει ο ποιητής με τη χρήση του καθενός από αυτά;

Μονάδες 20

4. Να αναπτύξετε σε 15-20 γραμμές το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων:

35 και μην έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί
να κατρακυλήσεις πιο βαθιά
στον Κακού τη σκάλα,-
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
40 τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

Μονάδες 25

5. Η προτροπή του Σικελιανού στο παρακάτω απόσπασμα και η προφητεία του Παλαμά έχουν ένα κοινό όραμα ελπίδας. Ποιο είναι αυτό και πώς πιστεύει ο κάθε ποιητής ότι μπορεί να γίνει πραγματικότητα;

Ἄγγελος Σικελιανός, Πνευματικὸ Ἐμβατήριον
(ἀπόσπασμα)

.
.
«Ὁμπρός· βοηθάτε νὰ σηκώσουμε τὸν ἥλιο πάνω
ἀπ'τὴν Ἑλλάδα·
ὀμπρός, βοηθάτε νὰ σηκώσουμε τὸν ἥλιο πάνω
ἀπὸ τὸν κόσμον!
Τι, ἰδῶτε, ἐκέλλησεν ἡ ράδα τοῦ βαθίου στὴ λῆσπῃ,
κι αὖ, ἰδῶτε, χέθηκε, τ'ἀξύνει τοῦ βαθιά μες στο
αἷμα!
Ὁμπρός, παιδί, καὶ δε βολεῖ μονόχως τοῦ ν'ἀνῶβει
ὁ ἥλιος·
σπρώχτε με γόνα καὶ με στήθος, νὰ τὸν βγάλουμε
ἀπ'τὴ λῆσπῃ,
σπρώχτε με στήθος καὶ με γόνα, νὰ τὸν βγάλουμε
ἀπ'τὸ γαῖμα*.
'Δῶστε, ἀκουμπάμε ἀπὸν τοῦ ὁμοῦματὸι
ἀδερφοῦ του!
Ὁμπρός, ἀδέρφια, καὶ μᾶς ἔζωσε με τὴ φωτιὰ του,
ὀμπρός,
ὀμπρός, κ' ἡ φλόγα τοῦ μᾶς τῆλιξε,
ἀδερφοῦ μου!
Ὁμπρός, οἱ δημιουργοί!... Τὴν ἀχθοφύρα ὀρμὴ σας
στυλώστε
με κεφάλια καὶ με πόδια, μὴ βουλιάξει ὁ ἥλιος!
.
.

γαῖμα· αἷμα.

Μονάδες 20